

Sofinancira
Evropska unija

Erasmus+
Bogati življenja, širi obzorja.

DOSJE KAKOVOST ŽIVLJENJA IN MLADIH V ALPAH

PRIMER SLOVENIJE, NEMČIJE IN FRANCIJE

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA NARAVNE VIRE IN PROSTOR

CIPRA
ŽIVETI
V ALPAH

CIPRA
LEBEN IN
DEN ALPEN

CIPRA
VIVRE DANS
LES ALPES

CIPRA
LIVING IN
THE ALPS

DOSJE KAKOVOST ŽIVLJENJA IN MLADIH V ALPAH

PRIMER SLOVENIJE, NEMČIJE IN FRANCIJE

Dosje: Kakovost življenja in mladi v Alpah

PRIMER SLOVENIJE, NEMČIJE IN FRANCIJE

Naslov projekta: Alpski kompas: Mladi za kakovostno življenje v Alpah
Vodilni partner: CIPRA Slovenija, društvo za varstvo Alp
Projektni partnerji: CIPRA Nemčija
CIPRA Francija
Verein CIPRA International

Avtorji: Dijana Čataković, Katarina Žemlja, Katarina Žakelj, Špela Berlot Veselko, Rachela Škrinjar, CIPRA Slovenija; Henriette Adolf, Annalena Grünenwald, Kathrin Holstein, Uwe Roth, CIPRA Nemčija; Marion Ebster, Veronika Hribernik, Maja Kogovšek, CIPRA International; Julika Jarosch, Océane Bailly, CIPRA Francija

Avtorji postulatov: Adrian Bornschein, Fabia Lausberg, Julian Fürholzer, Lea Trdan, Matthias Lang, Matej Knez, Océane Bailly, Sarah Chavaudra

Fotografija na naslovnici: Samo Kham

Druge fotografije: Henriette Adolf, Natael Fautrat, Samo Kham

Grafika: Dijana Čataković, Katarina Žemlja

Prevod v slovenščino: Lucija Nanut

Lektoriranje: Zala Budkovič

Oblikovanje: Sonja Eržen, u.d.i.a.

Izdalo: Ministrstvo za naravne vire in prostor Republike Slovenije

Ljubljana, april 2024

Ta dosje je objavljen v okviru projekta Alpski kompas: Mladi za kakovostno življenje v Alpah. Alpski kompas je projekt, sofinanciran iz programa Evropske unije Erasmus+.

Financirano s sredstvi Evropske unije. Izražena stališča in mnenja so zgolj stališča in mnenja avtorjev in niso nujno stališča in mnenja Evropske unije ali nacionalne agencije MOVIT. Zanje nista odgovorna ne Evropska unija ne organ, ki je odobril sredstva.

Vsebina dosjeja tudi ne izraža stališča Ministrstva Republike Slovenije za naravne vire in prostor.

.....
Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID 195187459
ISBN 978-961-6392-81-5 (PDF)

.....

Kazalo

Uvod	7
1. Alpski kompas: Mladi za kakovostno življenje v Alpah	8
1.1 Namen in cilji	8
1.2 Partnerske organizacije	9
1.3 Splošne informacije	9
1.4 Glavne dejavnosti	9
1.4.1 Spletni seminar in delavnica za projektne partnerje	10
1.4.2 Raziskava o kakovosti življenja	12
1.4.3 Spletni seminar in delavnica za mlade	12
1.4.4 Izvajanje živih laboratorijev, oblikovanje in predstavitev postulatov	12
1.4.5 Objava dosjeja	13
1.4.6 Predstavitev postulatov in dosjeja	13
2. Raziskava literature	14
2.1 Povzetek	14
2.2 Primerjava	15
3. Povzetek intervjujev	16
3.1 Francija	16
3.2 Nemčija	17
3.3 Slovenija	18
3.4 Lihtenštajn	20
3.5 Primerjava	20
3.6 Zaključek	21
4. Živi laboratoriji	22
4.1 Postopek izvajanja	22
4.2 Rezultati	23
4.2.1 Francija	23
4.2.2 Nemčija	24
4.2.3 Slovenija	26
5. Postulati	28
5.1 Uradni postulati mladih, ki živijo v Alpah	28
6. Zaključek projekta	31
7. Viri in literatura	32

Uvod

Prosti skupnostni prostori, hitro in stroškovno učinkovito dostopna psihiatrična pomoč, učinkovit javni promet, upoštevanje potreb lokalnega prebivalstva pred potrebami turistov, cenovno dostopna stanovanja, ravnovesje med življenjem in delom, ki omogoča dovolj prostega časa za dejavnosti, ki nas veselijo, ter učinkovito politično ukrepanje za reševanje podnebnih kriz so kazalniki, ki so se izkazali za najpomembnejše v nizu številnih kazalnikov kakovosti življenja mladih v starosti od 16 do 30 let, ki živijo v Alpah.

Devetnajstletna francoska študentka je na vprašanje, kaj ji pomeni kakovost življenja, odgovorila preprosto, a za nekatere nepredstavljivo: »Najpomembnejše je, da lahko vse opravite brez avtomobila.« Devetindvajsetletni mladi slovenski delavec je na vprašanje, kaj zmanjšuje kakovost življenja, odgovoril: »Na kakovost življenja vpliva pretiran turistični obisk in občutek, da smo lokalni prebivalci odveč in oviramo nadaljnji razvoj turizma.«

Kakovost življenja je zelo zapleteno in večdimenzionalno vprašanje, ki si ga vsak posameznik razlaga drugače, zato je zajemanje kazalnikov za merjenje kakovosti življenja precej zahtevno. Projekt Alpski kompas je pokazal, da mladi na vprašanje načeloma odgovarjajo podobno in da so njihove zahteve precej preproste, a hkrati prevelike za vse odločevalce, ki so doslej na teh področjih storili premalo. Pokazalo se je tudi, da je kakovost življenja mladih zelo pomembno vprašanje.

Vedno znova ponavljamo, da so mladi upanje za našo prihodnost, vendar so njihove potrebe v procesih odločanja običajno spregledane, ker niso zastopani ali ker njihova mnenja in potrebe niso vključeni v raziskave.

Vrednote, potrebe in želje mladih se precej razlikujejo od vrednot, potreb in želja odraslih. Zato je še toliko bolj pomembno, da jih obravnavamo. Rezultati živih laboratorijev so tudi potrdili, da številnih vrednot, ki za mlade pomenijo kakovost življenja, ni mogoče izmeriti ali zajeti v obliki statističnih podatkov in da je zelo pomembno, da se informacije zbirajo v živih laboratorijih.

V preteklosti se je kakovost življenja obravnavala le z vidika materialnih kazalnikov ali dobrin, pred manj kot desetletjem pa so se začeli vključevati tudi drugi, predvsem nematerialni kazalniki, ki so se v okviru projekta Alpski kompas izkazali za najpomembnejše.

Ob pregledu rezultatov celotnega projekta in potreb mladih po kakovostnem življenju se zastavlja vprašanje, kako je mogoče, da je nekaj tako osnovnega, kot je želja po prevozu z avtobusom ali dostopnosti stanovanja, za družbo tako velik izziv, da tega ne moremo zagotoviti.

Dijana Čataković in **Katarina Žemlja**,
vodji projekta, CIPRA Slovenija

1. Alpski kompas: Mladi za kakovostno življenje v Alpah

Večina alpskih regij se spopada z upadanjem števila prebivalcev in begom možganov. Številni mladi zapuščajo Alpe zaradi pomanjkanja osebnih in poklicnih priložnosti. Zelo skrb vzbujajoče je tudi, da Alpe postajajo prostor za turiste, domačini pa so pogosto zapostavljeni in prisiljeni v selitev, saj kraj ni več prilagojen njihovim potrebam in željam, ampak je usmerjen k turistom.

Zaradi posledic podnebnih sprememb je to ena najbolj ogroženih regij, kjer se bo raven ekosistemskih storitev drastično zmanjšala, s tem pa se bo poslabšala tudi kakovost življenja.

Zato je bistveno, da se čim prej prilagodimo posledicam socialne in ekosistemske krize ter prisluhnemo potrebam in izzivom mladih. Tako bo zagotovljen trajnostni in prostorsko uravnotežen razvoj Alp za sedanje in prihodnje generacije.

1.1 Namen in cilji

Namen projekta Alpski kompas je odgovoriti na potrebo mladih v Alpah po kakovostnem življenju in hkrati spodbujati tesnejše povezave med raziskavami, prakso in politiko na področju mladih in trajnostnega razvoja. Njegovi cilji so bili krepitev zmogljivosti partnerskih organizacij za nadnacionalno sodelovanje, opolnomočenje in povezovanje mladih v alpskih skupnostih ter ozaveščanje odločevalcev o potrebah mladih ter trajnostnem in prostorsko uravnoteženem razvoju Alp za sedanje in prihodnje generacije.

Kakovost življenja je bila ena od prednostnih nalog slovenskega predsedovanja Alpski konvenciji (2023–2024). CIPRA Slovenija je v okviru predsedovanja Alpski konvenciji skupaj s partnerji CIPRA Francija, CIPRA Nemčija in CIPRA International v projektu Erasmus+ **Alpski kompas: mladi za kakovostno življenje v Alpah** obravnavala tematiko kakovosti življenja mladih v alpskem prostoru.

V okviru projekta Alpski kompas je bil z različnimi dejavnostmi (spletni seminarji, živi laboratoriji, intervjuji, delavnice itd.) in ciljnim skupinami (sodelavci projekta, mladi v Alpah in odločevalci) obravnavan transnacionalni izziv, ki se nanaša na potrebo po vključitvi vidika kakovosti življenja v politične dokumente.

Namen projekta je bil izpostaviti nadnacionalni vidik mladih v Alpah.

Mladi v vseh alpskih regijah se spopadajo s podobnimi izzivi, ki so po naravi geosocialni, zaradi razdrobljenosti nacionalnih politik pa pogosto niso ustrezno obravnavani na primerljiv, makroregionalen način. Hkrati je bil namen projektnih dejavnosti prispevati k razvoju drugačnega pristopa: raziskave – prakse – politika. Z dejavnostmi, ki obsegajo raziskave, prakso in politiko, je bil cilj projekta doseči oprijemljive rezultate, kot so dosje o kakovosti življenja v Alpah, postulati, ki so jih oblikovali mladi, in njihova predstavitev Alpski konvenciji. Namen projekta je bil vplivati na oblikovanje trajnostne politike ter podpirati vrednote in cilje EU z vključevanjem mladih in odločevalcev.

Projekt Alpski kompas je bil oblikovan tako, da bi celovito obravnaval potrebe mladih v Alpah, jim zagotovil dostop do kakovostnega življenja in hkrati spodbujal tesnejše povezave med raziskavami, prakso in politiko na področju mladih in trajnostnega razvoja. Njegovi cilji so bili strateško usklajeni s tem krovnim ciljem, njegov namen je bil opolnomočiti partnerske organizacije za učinkovito nadnacionalno sodelovanje, spodbujal je opolnomočenje in mreženje mladih v alpskih skupnostih ter ozaveščal odločevalce o posebnih potrebah in izzivih, s katerimi se srečujejo mladi v regiji.

Da bi dosegel te cilje, je bil projekt zasnovan na večplastnem pristopu, ki obsega raziskave, prakso in politiko. Pričakovano je bilo, da bodo s skrbno načrtovanimi dejavnostmi v okviru projekta doseženi konkretni rezultati, na primer priprava izčrpnega dosjeja, ki obravnava odtenke kakovosti življenja v Alpah. Ta dosje je bil pripravljen na podlagi prispevkov, zbranih od mladih v intervjujih in na delavnicah, kar zagotavlja, da so njihovi pogledi osrednjega pomena za ugotovitve projekta. Poleg tega je projekt omogočil, da so mladi sami oblikovali postulate, ki kažejo njihove želje in pomisleke glede kakovosti življenja v regiji.

Projekt je strateško usmerjen tudi v sodelovanje z odločevalci v okviru Alpske konvencije in poleg dosjeja predstavlja oblikovane postulate, da bi vplival na oblikovanje politike na najvišji ravni. Projekt si s premagovanjem vrzeli med mladimi in odločevalci prizadeva spodbujati vrednote in cilje EU ter trajnostno oblikovanje politik, ki neposredno obravnavajo potrebe in želje mladih v Alpah.

Cilj projekta Alpski kompas je bil s temi skupnimi prizadevanji **ne le opozoriti na izzive, s katerimi se spopadajo mladi v Alpah, temveč tudi dejavno prispevati k oblikovanju rešitev, ki bodo pomagale občutno izboljšati kakovost njihovega življenja v Alpah.** S spodbujanjem sodelovanja, opolnomočenja in podpore je namen projekta ustvariti trajne pozitivne spremembe v alpskih skupnostih ter zagotoviti, da bodo glasovi in potrebe mladih slišani in upoštevani v procesih oblikovanja politik.

1.2 Partnerske organizacije

V projektu Alpski kompas so sodelovali partnerji iz štirih organizacij CIPRE: Slovenija, Nemčija, Francija in CIPRA International (s sedežem v Lihtenštajnu). To sodelovanje je bilo ključno, ker je projekt obravnaval nadnacionalne izzive, kot so spodbujanje vrednot EU, trajnostnega razvoja in ozaveščenosti o podnebnih spremembah med mladimi v Alpah. Cilj projekta je bil s čezmejnimi sodelovanjem zagotoviti primerljivost in prenosljivost rezultatov, opolnomočiti mlade in povečati ozaveščenost odločevalcev.

1.3 Splošne informacije

Trajanje projekta:	od 1. januarja 2023 do 31. julija 2024
Vrsta ukrepa:	KA210-YOU – manjša partnerstva na področju mladih
ID obrazca:	KA210-YOU-DE6D517C
Delovni jezik projekta:	angleščina in nacionalni jeziki (slovenščina, nemščina, francoščina)
Sofinanciranje:	sofinancirano iz sredstev programa Evropske unije Erasmus+
Ciljna skupina:	Glavna ciljna skupina projekta so mladi z alpskega območja v Sloveniji, Nemčiji, Franciji in Lihtenštajnu (stari od 16 do 30 let).

Mladi, ki živijo v alpskih skupnostih, so pogosto tudi ljudje z manj priložnostmi, saj se zaradi geografske oddaljenosti težje vključujejo v regionalne, nacionalne in mednarodne družbene pobude, poleg tega imajo na voljo manj javnega prevoza, manj različnih možnosti za zaposlitev in pogosto tudi manj vključujoče okolje za sprejemanje drugačnosti kot v večjih mestih. V okviru projekta smo sodelovali z različnimi mladinskimi organizacijami, društvi in izobraževalnimi ustanovami, ki so izvajale delavnice (Mladinski svet CIPRE, EUSALP, Idrija 2020, II. gimnazija Maribor, Gimnazija Jurija Vege Idrija, Društvo mladih geografov Slovenije (DMGS Egea Ljubljana), Université Aix-Marseille - Faculté d'Économie et de Gestion, CFMM v Thônesu (Center za usposabljanje gornikov), Klenze-Gymnasium v Münchnu, FOS/BOS Bad Tölz).

Poleg tega so bili v projekt vključeni tudi odločevalci na lokalni, nacionalni in mednarodni ravni za prenos raziskav in prakse v politiko, projektni partnerji iz vrst nevladnih organizacij, specializiranih za trajnostni razvoj, ki potrebujejo strokovni razvoj na različnih področjih, ter strokovna in širša javnost, vključno z organizacijami, ki delujejo na področju kakovosti življenja, kot so Evropsko združenje za teritorialno sodelovanje (EZTS) ESPON¹, Geografski inštitut Antona Melika (GIAM) ZRC SAZU² in Alpska konvencija.

1.4 Glavne dejavnosti

Projekt je potekal po strukturi raziskave – prakse – politika, da bi ustvaril tesnejšo povezavo med tremi stranmi na področju mladih in trajnostnega razvoja. Sprva so bile organizirane dejavnosti za opolnomočenje partnerjev na področju kakovosti življenja. Na podlagi teh pridobljenih informacij so bili izvedeni raziskava o kakovosti življenja mladih v Alpah in poglobljeni intervjuji. Delo z mladimi je bilo nadgrajeno z delavnico »Okviri alpske politike in priložnosti za mladinsko participacijo v Alpah« in spletnim seminarjem o kakovosti življenja, ki ga je organiziral ESPON. Projektni partnerji so informacije, pridobljene na spletnih seminarjih ESPON ter delavnicah in pri raziskovalnem delu, uporabili za razvoj živih laboratorijev, ki so jih izvedli z mladimi v Alpah.

Na podlagi rezultatov intervjujev in živih laboratorijev so zainteresirani mladi in mladi izkušeni mentorji oblikovali postulate. Rezultati projekta naj bi bili predstavljeni na 78. zasedanju Stalnega odbora Alpske konvencije v Mariboru in zapisani v tem dosjeju. Posamezne dejavnosti so podrobno razložene v nadaljevanju.

¹ ESPON je program, financiran s sredstvi EU, ki s strokovnim znanjem in izkušnjami podpira javne organe, pristojne za oblikovanje prostorskih politik, www.espon.eu

² Geografski inštitut Antona Melika pri Znanstvenoraziskovalnem centru Slovenske akademije znanosti in umetnosti

Slika 1: Časovnica projektnih dejavnosti, Katarina Žemlja

1.4.1 Spletni seminar in delavnica za projektne partnerje

Na spletnem seminarju »Kakovost življenja kot orodje za uresničevanje vrednot in ciljev EU«, ki ga je pripravil ESPON, in delavnici o delu z mladimi so bili projektni partnerji seznanjeni s konceptom kakovosti življenja in strategijami za delo z mladimi v alpskem prostoru.

Spletni seminar so organizirali sodelavci EZTS ESPON in projektnim partnerjem predstavili metodologijo ESPON za merjenje kakovosti življenja in izvajanje živih laboratorijev. Sandra Di Biaggio, predstavnica EZTS ESPON, je na spletnem seminarju poudarila pomen učinkovitih raziskav za oblikovanje politik EU. Pristop ESPON vključuje teritorialno povezane analize, ki upoštevajo osebne, socialno-ekonomske in ekološke dejavnike. Na spletnem seminarju je bilo poudarjeno, da je treba državljane vključiti v raziskave prek živih laboratorijev, da bi presegli vrzel med statističnimi podatki in zaznavami ljudi. Poleg tega so rezultati spletnega seminarja pokazali, kako pomembno je vzpostaviti povezavo med sodelovanjem deležnikov in vključevanjem prispevkov državljanov pri oblikovanju politik, da se omogoči prehod na celovitejše pristope, ki presegajo tradicionalne ekonomske kazalnike.

.....

Slika 2: Učni rezultati spletnega seminarja »Kakovost življenja kot orodje za uresničevanje vrednot in ciljev EU«, Dijana Čataković

.....

.....

Slika 3: Učni rezultati spletnega seminarja o mladinski participaciji, Dijana Čataković

.....

Delavnica je bila osredotočena na izboljšanje kakovosti življenja, zlasti na reševanje problematike odseljavanja mladih z oddaljenih alpskih območij. Predavatelji so razpravljali o strategijah za zagotavljanje trajnega vključevanja mladih, oblikovanju zanimivih in uravnoteženih dejavnosti ter vključujočem izvajanju politik.

Ključna spoznanja so poudarjala pomen postopnega vključevanja, vključenosti v projekte ter priznavanja različnih interesov in potreb mladih.

1.4.2 Raziskava o kakovosti življenja

V okviru projekta je bila izvedena obsežna raziskava za razumevanje dejavnikov, ki vplivajo na kakovost življenja mladih v Alpah. V prvem koraku so bile pregledane obstoječe raziskave o kakovosti življenja mladih v Alpah in povzete za Francijo, Slovenijo in Nemčijo. Na podlagi znanja, pridobljenega na spletnih seminarjih ESPON, raziskav literature in svetovanja inštituta GIAM smo opravili poglobljene intervjuje s 15 mladimi iz štirih alpskih držav na temo kakovosti življenja. Obsegali so vprašalnik s splošnimi informacijami in intervju s podrobnejšimi vprašanji.

1.4.3 Spletni seminar in delavnica za mlade

Mladi so bili vključeni v vrsto spletnih seminarjev in delavnic, na katerih so se izobraževali o vprašanih kakovosti življenja v alpskem prostoru. Ta srečanja so omogočila tudi vpogled v alpske politične okvire in priložnosti za sodelovanje mladih.

Delavnica »Okviri alpske politike in priložnosti za mladinsko participacijo v Alpah« je bila organizirana s posebnim ciljem: opolnomočiti mlade, da se aktivno vključijo v oblikovanje politik, ki neposredno vplivajo na alpski prostor. Ob upoštevanju pomena perspektive mladih pri reševanju sodobnih izzivov je bil namen delavnice zagotoviti platformo za dialog, učenje in sodelovanje med mladimi udeleženci iz Slovenije, Francije in Nemčije. Glavni cilj delavnice je bil izboljšati razumevanje in vrednotenje mladinske participacije v okviru alpske politike. S predstavitvami ključnih deležnikov, kot so Kaspar Schuler iz CIPRE International, Vera Bornemann iz Stalnega sekretariata Alpske konvencije in člani Mladinskega parlamenta Alpske konvencije, so udeleženci pridobili vpogled v spreminjajoče se okolje vključevanja mladih v procese oblikovanja politik.

ESPON je organiziral spletni seminar o kakovosti življenja, da bi mlade ozaveščal o vprašanju kakovosti življenja, predstavil metodologijo ESPON in načine, kako se lahko mladi aktivno vključijo v življenje na svojem območju in v celotnem alpskem prostoru.

1.4.4 Izvajanje živih laboratorijev, oblikovanje in predstavitev postulatov

V naslednjih korakih projekta sta bila oblikovana vsebina in izvedbeni načrt za žive laboratorije, pri čemer so bili uporabljeni različni viri znanja, vključno s spletnimi seminarji ESPON o metodologiji in živih laboratorijih, delavnico o delu z mladimi, raziskavami literature in rezultati intervjujev. Da bi zagotovili primerljivost rezultatov, je bil cilj v čim večjem obsegu vključiti kazalnike ESPON, hkrati pa dodati nekatere dele, ki so se med izvajanjem projektnih dejavnosti izkazali za pomembne. Živi laboratoriji so bili sestavljeni iz šestih srečanj, po dveh v vsaki sodelujoči državi, in so bili zasnovani kot interaktivne delavnice, ki so mlade vključevale v praktične dejavnosti in razprave za reševanje izzivov iz resničnega življenja.

Zadnji korak po živih laboratorijih, delavnicah za mlade in intervjujih je bilo oblikovanje postulatov. Zainteresirani mladi, vključeni v projekt, so se zbrali na delavnici, da bi zbrali ideje, kako oblikovati postulat. Nato so s pomočjo mladih, politično izkušenih mentorjev na podlagi svojih spoznanj in izkušenj oblikovali postulate o kakovosti življenja v Alpah. Ti postulati naj bi bili predstavljeni Stalnemu odboru Alpske konvencije in naj bi vplivali na politične odločitve.

.....
Slika 4: Delavnica o oblikovanju postulatov,
Dijana Čatakovič.

1.4.5 Objava dosjeja

V tem dosjeju, naslovljenem »Kakovost življenja in mladi v Alpah – primer Slovenije, Francije in Nemčije«, so dokumentirane ugotovitve raziskav in spoznanja iz živih laboratorijev ter oblikovani postulati. To je celovita zbirka rezultatov projekta.

1.4.6 Predstavitev postulatov in dosjeja

Da bi zagotovili slišnost rezultatov projekta, je bila ob koncu raziskave v maju 2024 izvedena javna predstavitev ugotovitev Stalnemu odboru Alpske konference. Tako je bilo zagotovljeno, da so se vodilni odločevalci seznanili s potrebami mladih v Alpah in jih jemali resno.

2. Raziskava literature

Filozofi si že tisočletja prizadevajo ugotoviti, kaj pomeni dobro življenje. Opravljene so bile že številne raziskave o tem, kaj je kakovost življenja, s katerimi kazalniki jo je mogoče opredeliti in kako se razlikuje med različnimi družbenimi skupinami, ter o številnih drugih perečih vprašanjih. Predvsem nas je zanimalo, kateri kazalniki so povezani s kakovostjo življenja v posameznih alpskih državah, ali so pretekli kazalniki skladni z metodologijo ESPON in kateri kazalniki so pomembni za potek raziskave.

Cilj te raziskave je bil bolje razumeti potrebe in izzive, s katerimi se spopadajo mladi v Alpah. Namen je bil tudi primerjati že napisano (analiza literature) in današnje mnenje mladih (intervjuji), da bi prejšnjim študijam dodali sodobne pomisleke in pokazali, kateri novi kazalniki kakovosti življenja so potrebni. Primerjava rezultatov intervjujev z mladimi različnih narodnosti je omogočila tudi nadnacionalni pogled na kakovost življenja in pokazala, da je na tem čezmejnem območju potrebno evropsko sodelovanje.

Te informacije zagotavljajo odločevalcem podlago za njihovo politično delo, saj jim pomagajo ugotoviti, kako izboljšati kakovost življenja mladih v Alpah in s tem življenja v Alpah na splošno. Cilj je bil tudi spodbuditi jih, da bi upoštevali mnenja in potrebe mladih, saj so mladi prihodnost Alp. Sedanja mlada generacija je tista, ki se bo morala spoprijeti z vsemi prihodnjimi gospodarskimi, ekološkimi in družbenimi izzivi.

2.1 Povzetek

Za kratek pregled stanja študije v treh državah, Franciji, Nemčiji in Sloveniji, so najprej predstavljeni glavni rezultati raziskave v vsaki državi, nato pa sledita povzetek in zaključek.

Francija: Pri ocenjevanju kakovosti življenja je v Franciji, zlasti v južnem delu alpske regije Provansa–Alpe–Azurna obala (Provence-Alpes-Côte d'Azur, v nadaljevanju: PACA) in v regiji Auvergne–Rona–Alpe (v nadaljevanju: AURA), poudarjena kombinacija objektivnih in subjektivnih dejavnikov. Južni del regije PACA s številnimi smučarskimi središči ima visoko stopnjo zaposlenosti, vendar tudi težave zaradi nestabilnega sezonskega dela in nizkih plač. Po drugi strani pa pokrajine, kot je Champsaur Valgaudemar, nimajo letovišč in se spoprijemajo z izzivi, kot so starejša demografska struktura, nizki dohodki in večja brezposelnost mladih. Razmere so še slabše zaradi dolgega časa vožnje na delo in z njega. V celotni regiji PACA je stopnja brezposelnosti mladih višja od francoskega povprečja. Nasprotno pa alpske pokrajine v regiji AURA omogočajo neposreden dostop do narave in dejavnosti na prostem, kar prispeva k višjim stopnjam zaposlenosti in krajšim prevozom na delo, čeprav je dostop do storitev še vedno težaven. V obeh regijah ni posebnih študij o kakovosti življenja mladih, zlasti z vidika subjektivnih kazalnikov. Prednost imajo materialni dejavniki, kot sta dohodek in stanovanje. Kljub kazalnikom, kot so stopnja brezposelnosti mladih in stroški stanovanj, je malo raziskav, ki bi posebej obravnavale kakovost življenja mladih.

Nemčija: Čeprav ni posebnih študij o kakovosti življenja mladih v nemški alpski regiji, pa medregionalne študije osvetljujejo izzive, s katerimi se srečuje ta demografska skupina. Študija Shell o mladih kaže, da so sicer zadovoljni s svojim življenjem, vendar so vse bolj izpostavljeni psihološkemu stresu, ki ga še povečujejo trenutne krize, kot so pandemija covid-19 in podnebne spremembe. Čeprav so optimistični glede svoje prihodnosti, se zavedajo družbenih vprašanj in zahtevajo spremembe, da bi jo dejavno oblikovali. Študija trendov »Mladi v Nemčiji« razkriva, da so mladi nesorazmerno bolj izpostavljeni trenutnim krizam, kot so pandemija koronavirusa, podnebne spremembe, vojne in inflacija. Zaradi visokih pričakovanj glede prihodnosti se spopadajo s finančnimi težavami in psihološkim stresom. Avtorji poudarjajo, da je nujno treba razširiti podporne storitve na področju duševnega zdravja za obravnavo morebitnih težav, kot je depresija. Poleg tega je raziskovalni projekt »Kaj žene mlade« pokazal, da se podeželska območja, tudi tista v Alpah, spopadajo z odseljivanjem mladih zaradi pomanjkljive infrastrukture, stanovanjskih potreb in pomanjkanja možnosti za politično udejstvovanje. Ali mladi zaradi močnih družinskih in socialnih vezi kljub temu ohranjajo pozitiven odnos do življenja na podeželju?

Slovenija: Raziskave o kakovosti življenja v Sloveniji obravnavajo različne dejavnike, vključno z materialnimi razmerami, stanovanji, delovnimi mesti in socialno vključenostjo. Eurostat (2022) kaže, da so subjektivne ocene kakovosti življenja na splošno nad evropskim povprečjem glede kazalnikov, kot so stanovanje, delovne razmere, prosti čas, družbeni odnosi, varnost in zdravje, vendar je raziskava, ki so jo izvedli Bučinel in drugi (2022), pokazala, da obstajajo razlike med mesti in podeželjem ter med različnimi demografskimi skupinami pri dejavnikih, kot so kakovost življenja, stanovanje in delovna mesta. Nared (2022) je oblikoval model kakovosti življenja kot celovitejšo alternativo sedanjemu načinu merjenja razvoja območij, ki temelji predvsem na gospodarskih vidikih razvoja. Vendar pa longitudinalne študije, ki bi posebej proučevale kakovost življenja mladih v Sloveniji, še niso bile izvedene.

2.2 Primerjava

Iz vse literature iz treh proučevanih držav je razvidno, da je treba pri ocenjevanju kakovosti življenja upoštevati zelo različne kazalnike. Od materialnih kazalnikov do subjektivnega dožemanja vsakega posameznika je kakovost življenja zapleten pojem, ki ga je težko opredeliti. V vseh študijah so bili na splošno ugotovljeni isti glavni kazalniki, ki pa niso bili nujno enako pomembni. V nemški literaturi so na primer podrobneje obravnavani kazalniki, kot so pomen politik in politične participacije za dobro počutje mladih ter čustveno breme in tesnoba (zlasti podnebne spremembe so povzročile povečanje tesnobe), ki sta prisotna med mladimi Nemci. Čeprav nemška literatura obravnava mlade, primanjkuje literature o alpskem delu dežele. To je mogoče najti v francoski literaturi, ki kaže, da so eden glavnih kazalnikov, ki vplivajo na kakovost življenja v francoskih Alpah, delovne razmere in z njimi povezana plača (dolgoročne ali kratkoročne pogodbe, oddaljenost od dela, dostop do različnih delovnih mest itd.). V slovenski literaturi so kot najpomembnejši kazalnik navedena stanovanja (dostopnost in kakovost), sledi jim družabno življenje, vendar študija ni osredotočena na alpski del države.

Medtem ko v francoski in slovenski literaturi ni študij o mladih, Nemčija ponuja splošno opredelitev, kako mladi ocenjujejo kakovost svojega življenja. Francoska literatura je osredotočena na alpsko območje, vendar ne na mlade. **Analiza literature je pokazala splošno pomanjkanje študij, ki bi se osredotočale na Alpe in mlade v posameznih državah, pa tudi na Alpe na splošno.**

Če povzamemo, v preteklosti je kakovost življenja večinoma temeljila na ekonomskih merilih, kot je BDP (bruto domači proizvod). Za ocenjevanje kakovosti življenja se uporabljata tudi dohodek in življenjski standard. Po letu 2009 je ta pojem večinoma opredeljen s posameznimi materialnimi merili, kot so plača, delovne razmere, stanovanja, zdravstveno stanje itd. Po drugi strani pa se kakovost življenja ocenjuje tudi glede na to, kako svoje dobro počutje subjektivno zaznava posameznik. To dobro počutje temelji na kazalniku, povezanem z okoljem, ki ga ponuja območje, na katerem ljudje živijo (dostop do storitev, stanovanjske razmere, dostop do narave itd.), pa tudi na tem, kako posameznik zaznava svoje življenjske razmere (fizična in ekonomska negotovost, zaupanje v vlado, kakovost in pogostost socialnih vezi, stres, tesnoba itd.).

3. Povzetek intervjujev

Partnerske organizacije so pripravile 23 vprašanj o kakovosti življenja, obliko intervjujev pa so predhodno preverili strokovnjaki Geografskega inštituta Antona Melika. Partnerji so intervjuvali 15 mladih iz Slovenije, Francije, Nemčije in Lihtenštajna, ki živijo na območju Alp. Pri izbiri intervjuvancev so poskušali izbrati čim bolj raznolik profil mladih in vključiti tudi mlade iz ranljivih skupin. Intervjuji so bili opravljeni v maternem jeziku intervjuvancev.

S poglobljenimi intervjuji se lahko bolje in natančneje razume, kako si mladi razlagajo kakovost življenja. Odprtost vprašanj se je izkazala za zelo pomembno, saj so se intervjuvanci lahko osredotočili na to, kaj jim je pomembno in kaj je zanje kakovost življenja.

Vprašanja so poskušala zajeti zelo široke vidike gospodarskih, socialnih, stanovanjskih in okoljskih kazalnikov. Vprašanja so obravnavala vse od splošne opredelitve kakovosti življenja, nabora najpomembnejših vrednot, stanovanjskih preferenc, stanja okolja, dostopa do narave, dobrega počutja do možnosti izražanja, družbene sprejetosti, družine in prijateljev, dohodka ter razpoložljivosti in raznolikosti delovnih mest ter različnih možnosti šolanja, dostopa do različnih storitev, javnega prevoza in drugo.

3.1 Francija

V intervjujih v francoski alpski regiji je bil poudarjen pomen ravnovesja med poklicnim in zasebnim življenjem, enostavnega dostopa do narave in pomena globoke povezanosti z okoljem. Intervjuvanci so izrazili zaskrbljenost zaradi podnebnih sprememb in potrebo po močnih socialnih vezeh (dobre socialne povezave in podpora skupnosti).

Za večino anketiranih mladih Francozov je kakovost življenja pomenila, da se v določenem kraju čustveno in fizično dobro počutijo. Večina jih je dobro kakovost življenja povezovala z nizko stopnjo onesnaženosti, dobro infrastrukturo za enostavno premikanje iz enega kraja v drugega (dober javni prevoz) in prostori za srečanja, kjer se lahko družijo z drugimi.

Anketirani mladi so imeli različna mnenja o kakovosti svojega naravnega okolja. Večina jih je govorila o mestu Grenoble in poudarila visoko stopnjo onesnaženosti in vročino. Nekdo je dejal, da je njegova dolina preveč urbanizirana in onesnažena, zlasti v turističnem obdobju zaradi vsega prometa.

Večina je menila, da bi lahko izboljšali dostop do gora z boljšim javnim prevozom, več dejavnosti na prostem pa bi lahko ponudila tudi šola. Oseba, ki živi v majhnem mestu med velikim mestom in smučarskim središčem, meni, da je javni prevoz zelo potreben, saj po določeni uri zgodaj ponoči brez avtomobila ni mogoče priti do teh krajev.

V mestu je ena od težav, ki bi jih lahko olajšali, vročina. Želeli bi več rešitev za hlajenje mesta poleti. Ena oseba si želi, da bi bilo mesto brez avtomobilov, druga pa, da bi se izboljšala varnost kolesarskih stez.

Izjave mladih v Franciji

Kakšne so vaše vrednote, povezane s kakovostjo življenja?

„Najpomembnejše je, da lahko vse opravite brez avtomobila.“
Ženska, 19 let

„Slaba kakovost življenja je, kadar delo prevlada nad vsakdanjim življenjem, prostim časom in prijatelji.“
Moški, 24 let

Kaj bi lahko izboljšali v vašem kraju/mestu/vasi?

„Boljše in varnejše kolesarske poti v Grenoblu. Dostop do narave za vse: malo planinskih dejavnosti za šolske skupine, malo prizadevanj v obrobni soseskah. Dostop do gora naj bo bolj demokratičen.“
Ženska, 22 let

„1 V Grenoblu je premalo lokalov: poleti so prazni, ob začetku šolskega leta pa prenatrpani. Poiskati je treba ravnotežje. Razviti obrežje! Prepovedati prometne pasove na obrežju in jih razviti. Ohlajati mesto poleti! Poiskati način za znižanje temperature. Onesnaževanje + vročina: razmeroma nerešljiva težava s prometom v okolici Grenobla.“
Moški, 24 let

Kateri dejavniki bodo po vašem mnenju najbolj vplivali na kakovost vašega življenja v prihodnjih 10 letih?

„Globalno segrevanje!! Delo, ki ga bom našla: sprememba kraja bivanja, vključno s prijatelji, stanovanjem, prostim časom itd.“
Ženska, 22 let

„Podnebne spremembe in politične odločitve, sprejete za preprečevanje njihovih posledic, zato bo politični dejavnik najbolj vplival na mojo prihodnost.“
Ženska, 19 let

„Podnebne spremembe in politične odločitve, ki bodo sprejete na tem področju za zaustavitev tega pojava. Zato bo na to najbolj vplival politični dejavnik. Brez obnavljanja gozdov bi se v prihodnosti temperatura lahko zvišala za 7 do 10 °C.“
Ženska, 19 let

3.2 Nemčija

V nemški alpski regiji so bili rezultati intervjujev podobni rezultatom obstoječih študij, ki so poudarjale zaskrbljenost glede infrastrukture in ponudbe na oddaljenih območjih. Udeleženci so dajali prednost življenjskemu okolju in osebnim odločitvam, zlasti so poudarjali bližino narave. Kot bistvene so navajali medsebojne odnose, skrbi glede prihodnosti pa so bile povezane z delom in vplivom podnebnih sprememb. V intervjujih je bila poudarjena zapletena medsebojna povezanost okoljskih, družbenih in gospodarskih dejavnikov pri oblikovanju kakovosti življenja.

Dve osebi sta omenili, da na kakovost njenega življenja vplivajo vidiki družbe, kot je življenje v odprti in liberalni družbi, ki si prizadeva za napredek, enakost in demokracijo. Posamično so navedli tudi možnost izražanja, svobodo in prosti čas.

Trije udeleženci so navedli, da je odločilen dejavnik za kakovost življenja bivalno okolje, na primer, da imajo v neposredni bližini naravo ali možnost izvajanja priložnostnih dejavnosti v bližini kraja, kjer živijo. Trije udeleženci so kot pomembno lastnost navedli tudi osebni način življenja, ki vključuje možnost oblikovanja življenja po lastnih željah, na primer uravnoteženo ravnovesje med poklicnim in zasebnim življenjem ter svobodo osebnega razvoja. Še nekaj vidikov kakovosti življenja, ki so jih navedli posamezni udeleženci, so družina in prijatelji, cenovno dostopne najemnine in kakovost pitne vode.

Tri osebe so menile, da bi dejavnik spremembe infrastrukture izboljšal njihovo življenje v mestu/na vasi. Glede na kraj, kjer udeleženci živijo, so navedli, da si želijo manj prometa in boljše povezave z javnim prevozom.

Eden od udeležencev je omenil tudi, da je veliko kulturnih ponudb organiziranih za turiste in da bi si želeli več možnosti za lokalno skupnost.

Izjave mladih v Nemčiji:

Kaj za vas pomeni kakovost življenja?

” Mislim, da je vredno živeti tam, kjer je tudi veliko zelenja.
Ženska, 30 let

Ali menite, da je vaše naravno okolje kakovostno?

” Mislim, da je najboljša lastnost mojega kraja bivanja narava, ki je zame zelo pomembna za kakovost življenja. In tukaj je narava zelo lahko dostopna
Ženska, 24 let

Kaj bi lahko izboljšali v vašem kraju/mestu/vasi?

” Lahko bi bilo več gospodarske raznolikosti. Nimamo na primer prijetnih kavarn, v katerih bi lahko sedeli.
Moški, 26 let

” Seveda, vprašanje javnega prevoza na podeželju.
Ženska, 24 let

Ali menite, da se lahko na območju, kjer živite, resnično izražate in ste to, kar ste, brez obsojanja? Razložite.

” Ne, ne popolnoma, ker je to majhna vas in imam občutek, da se je treba nekoliko prilagoditi.
Moški, 26 let

Kaj bi vam pomagalo, da bi se počutili bolj povezani in sprejeti v lokalni skupnosti?

” Morda malo več kulturne ponudbe za mlade. Povezovanje mladih zunaj njihovega lastnega mehurčka.
Ženska, 24 let

Kateri dejavniki bodo po vašem mnenju najbolj vplivali na kakovost vašega življenja v prihodnjih 10 letih?

” Podnebje in mislim, da bo imelo veliko negativnih učinkov na družbo. Prepričana sem, da bo to prišlo zelo hitro, ne glede na razred ali politično prepričanje.
Ženska, 30 let

” Osebno menim, da podnebne spremembe. Poklicno in zasebno.
Ženska, 24 let

3.3 Slovenija

Večina intervjuvancev je pri opredelitvi kakovosti življenja poudarila dostop do storitev in življenje v okolju, obkroženem z naravo. Poudarili so tudi priložnosti za razvoj poklicne poti, prisotnost aktivne lokalne skupnosti in dostop do večjih mest z javnim prevozom. Vrednote, ki jih povezujejo s kakovostjo življenja, so narava, izbira in neodvisnost, družinske in kulturne vrednote, dobri odnosi in pripadnost skupnosti ter podpora mladim.

Na vprašanje, ali lokacija ustreza njihovim željam, potrebam in vrednotam, je en anketiranec dejal, da mu lokacija popolnoma ustreza, medtem ko so imeli drugi mešane občutke. Življenje na vasi po eni strani omogoča enostaven dostop do neokrnjene narave, po drugi strani pa ima tudi svoje slabosti – pomanjkanje ustreznih storitev, slaba dostopnost do storitev in slabe povezave z javnim prevozom. Na splošno je bilo mnenje anketirancev o kakovosti naravnega okolja pozitivno, saj so cenili sobivanje z naravo, hkrati pa so poudarili izzive na področjih, kjer bi bilo mogoče izboljšati ekološko kmetovanje in stanje naravnega okolja.

Vsi intervjuvanci so opozorili na razlike med mestnim in podeželskim prebivalstvom. Ker je podeželsko prebivalstvo bolj konservativno, se intervjuvanci v družbi ne morejo izražati, ne da bi tvegali obsojanje. V lokalnem okolju se pojavljajo tudi izzivi pri sprejemanju zaradi generacijskih razlik, politične naravnosti in odnosa do drugače mislečih.

Na vprašanje o izboljšavah v njihovem okolju so izpostavili dejavnosti in lokacije, kjer se lahko mladi družijo in zabavajo. Bistveni so bili boljši javni prevoz (in možnost izposoje koles), boljši odnos občine do lokalnega prebivalstva, dostopnost storitev in izboljšanje zdravstvenega sistema.

Kot dejavnike, ki vplivajo na kakovost življenja v prihodnosti, so intervjuvanci izpostavili ekstremne vremenske pojave, povezane s podnebnimi spremembami, vprašanje dostopnosti zaposlitve in stanovanj za mlade, nedostopnost prevoza, prevelik pritisk turizma in posledično poslabšanje kakovosti naravnega okolja.

Izjave mladih v Sloveniji:

Kaj za vas pomeni kakovost življenja?

”Kakovost življenja pomeni, da lahko izbiramo med različnimi možnostmi in nismo omejeni z njimi.
Ženska, 26 let

Ali ta lokacija ustreza vašim željam, potrebam, vrednotam, prioritetam? Razložite.

”Na kakovost življenja nedvomno vpliva pretiran turizem in občutek, da smo lokalni prebivalci odveč in oviramo nadaljnji razvoj turizma.
Moški, 29 let

Ali menite, da se lahko na območju, kjer živite, resnično izražate in ste to, kar ste, brez obsojanja? Razložite.

”Teško se je ideološko opredeliti, ne da bi te obsojali.
Ženska, 23 let

Kaj bi vam pomagalo, da bi se počutili bolj povezani in sprejeti v lokalni skupnosti?

”Pogrešam dejavnosti, kot so večeri za mlade, družabne igre, pevski zbor, druge dejavnosti ...
Ženska, 24 let

Kaj bi lahko izboljšali v vašem kraju/mestu/vasi?

”Več možnosti za sodelovanje za posameznike, več kulturnih prireditev, več namenskih prostorov v naravi za sprostitve, prostor za delovno mesto, več ukrepov, ki bi potnikom na delo omogočili bolj trajnostno življenje.
Ženska, 23 let

Kateri dejavniki bodo po vašem mnenju najbolj vplivali na kakovost vašega življenja v prihodnjih 10 letih?

”Možnost nakupa stanovanja – rešitev stanovanjskega vprašanja, dostopnost do prevoza (zmanjšanje zastojev in dostop lokalnih prebivalcev do storitev), kakovost okolja za ohranjanje čiste narave.
Moški, 29 let

”Ekstremni vremenski pojavi – podnebne spremembe in posledično vpliv na kmetijstvo (ni mi všeč, da se pokrajina spreminja, ker ljudje ne želijo več kmetovati, ker je zaradi vremenskih sprememb kmetovanje preveč tvegano), širitev infrastrukture, storitve – če ne bo dovolj storitev, bo to vplivalo na moje življenje, širitev letališča Brnik – če naj bi se to zgodilo v prihodnosti, krčenje gozdov, odstranitev odprtih zelenih površin, preveč turizma v prihodnosti in preveč pritiska človeka na naravo.
Moški, 25 let

3.4 Lihtenštajn

Oba intervjuvanca sta močno poudarila pomen visoke kakovosti življenja, ki vključuje občutek varnosti, svobodno izražanje in avtonomijo pri sprejemanju odločitev. Na prvo mesto sta postavila dostop do izobraževanja, zdravstvenega varstva in možnost samostojnega življenja. Čeprav iz finančnih razlogov živita v Balzersu v Lihtenštajnu, cenita naravno okolje, hkrati pa sta izrazila skrb zaradi družbenih norm, ki omejujejo osebno izražanje, in željo po bolj raznolikih kulturnih izkušnjah.

Predlogi za boljše vključevanje v skupnost so bili med drugim manj opravljanja, jasnejše informacije o razpoložljivih virih ter širjenje izobraževalnih in poklicnih možnosti, zlasti za mlade. Oba intervjuvanca sta poudarila tudi potrebo po boljših možnostih prevoza, nakupovalnih središčih in več nočnega življenja. Ključna za izboljšanje dinamike skupnosti je po njunem mnenju krepitev vloge mladih z volilno pravico in širšo zastopanostjo v procesih odločanja.

Glede prihodnosti sta oba intervjuvanca izrazila skrb glede svojih možnosti po koncu študija in poudarila, kako pomembno je najti zaposlitev, si zagotoviti finančno stabilnost in ustvariti udobne življenjske razmere. Navedla sta tudi prihodnje dejavnike, kot so izobraževanje, izbira poklica, podnebne in politične spremembe, ki bi lahko vplivale na kakovost življenja.

Na splošno sta oba intervjuvanca izpostavila večplastno naravo kakovosti življenja, na katero vplivajo osebne želje, družbene norme, dinamika skupnosti in okoljski dejavniki.

Izjave mladih v Lihtenštajnu:

Kaj za vas pomeni kakovost življenja?

» Zame kakovost življenja pomeni, da sem varen in se mi ni treba bati, da imam svoje mnenje in ga lahko izrazim. Ko živiš nekje, kjer ni umazano, kjer je čisto in kjer imaš nekaj prostega časa, da počneš, kar si želiš. Ne da ves čas samo delaš, ampak da lahko imaš tudi hobi...

Ženska, 18 let

Kaj bi lahko izboljšali v vašem kraju/mestu/vasi?

» V našem okolju bi lahko naredili več glede volitev: na primer volitve pri 16 letih. Mislim, da si pri teh letih dovolj star, da lahko sodeluješ, in sem nekoliko kritična, da lahko zdaj sodelujemo šele pri 18 letih.

Ženska, 21 let

Kateri dejavniki bodo po vašem mnenju najbolj vplivali na kakovost vašega življenja v prihodnjih 10 letih?

» V prihodnosti bosta poleg študija na kakovost mojega življenja verjetno najbolj vplivala življenjski standard in možnost, da po diplomam najdem službo in stanovanje, kamor se bom lahko preselila in ki si ga bom lahko privoščila.

Ženska, 21 let

» Zame so za dobro življenje zelo pomembni socialni stiki, torej prijatelji in družina. Tudi to, da se lahko izražam in ukvarjam s športom ali kakšnim drugim hobijem – da lahko živim svoje življenje. Pomembno se mi zdi tudi, da so na voljo različne vrste pomoči. Da obstajajo kraji in viri, kjer lahko zaprosite za pomoč. Tudi psihološko pomoč...

Ženska, 18 let

3.5 Primerjava

Pri primerjavi rezultatov intervjujev v štirih različnih državah se izkaže, da so mladi ne glede na to, kje v Alpah živijo, soglasni glede istih glavnih kazalnikov, ki opredeljujejo kakovost življenja, in načinov, kako jo izboljšati. Najpomembnejši vidik kakovosti življenja v različnih intervjujih je bil skoraj vedno zdravo in dobro življenjsko okolje, vključno z bližino narave in ravnotežjem med poklicnim in zasebnim življenjem. Mobilnost z javnimi prevoznimi sredstvi v mestu ter med mestom in gorskimi območji je po mnenju mlade generacije povsod v Alpah prav tako pomemben pogoj za kakovostno življenje. Tretji najpomembnejši kazalnik za vse so močne vezi z drugimi. Posebej je bilo poudarjeno, da je pomembno, da so na voljo brezplačni javni prostori, kjer se skupnost lahko zbira (ki niso bari, gostilne ali restavracije; to so prostori brez potrošnje).

Zato je tisto, kar se lahko v Alpah zanje izboljša, povezano s temi ključnimi kazalniki: manj onesnaževanja in več narave v mestih, boljši javni prevoz na splošno, več javnega prevoza do gorskih območij, manj prometnih zastojev na splošno ter več kulturnih in družabnih dejavnosti.

Glede občutka svobode izražanja v njihovih zdajšnjih skupnostih so vsi poudarili, da se počutijo svobodnejše v velikih mestih; v majhnih vaseh jim je težje izraziti vse svoje ideje, saj so ljudje tam na splošno bolj konservativni in manj odprti za vključevanje.

Glede kazalnikov, ki bodo v prihodnosti najbolj vplivali nanje, so se strinjali, da jih skrbijo podnebne spremembe. Drugo najpomembnejše merilo, ki vpliva na njihovo prihodnost, je zaposlitev (priložnosti, ravnovesje med poklicnim in zasebnim življenjem, dobro počutje na delovnem mestu). Nemška in francoska mladina sta poudarili tudi vpliv politike, slovenska mladina pa je govorila o prihodnjih vplivih množičnega turizma na njihovo okolje. Mlade v Lihtenštajnu zelo skrbijo možnosti nadaljevanja študija. V vseh državah so mladi omenili draga stanovanja in s tem povezane skrbi.

3.6 Zaključek

Kot čezmejni kazalniki dobre kakovosti življenja mladih v Alpah so bila opredeljena naslednja ključna vprašanja:

1. Pomen življenjskega okolja: narava in ravnovesje med delom in zasebnim življenjem

Za mlajšo generacijo na območju Alp je življenjsko okolje ključno za kakovostno življenje. V Nemčiji, Franciji, Sloveniji ali Lihtenštajnu so anketiranci poudarili pomen dobrega dostopa do narave iz kraja, v katerem živijo.

Predvsem želja po prostočasnih dejavnostih in tesni povezanosti z naravo vpliva na vprašanje razpoložljivega časa in njegove uporabe v vsakdanjem življenju. Zato **so zanje zelo pomembne delovne razmere**. Potreba po varnosti zaposlitve, različnih možnostih zaposlitve, pa tudi po zanimivem delu z **visoko stopnjo prilagodljivosti** so merila, ki vplivajo na kakovost življenja mlajše generacije. Še pomembnejše je **ravnotežje med delom in zasebnim življenjem**, ki zagotavlja **dovolj časa za osebno rast**.

2. Trajnostna mobilnost kot ena najpomembnejših storitev

Nezadostna javna mobilnost ni novo vprašanje in pri svojem delu se vedno znova srečujemo s to temo, ne glede na to, v kateri alpski državi smo, od Francije do Slovenije. Med pogovori z mladimi, bodisi v intervjujih bodisi v delovnih skupinah, je bila tema mobilnosti pogosto omenjena, zlasti:

- **Storitve javnega prevoza:** Razpoložljivost javnega prevoza na podeželskih območjih, ki omogoča prevoz do najbližjega večjega mesta ali sosednje vasi zaradi nakupov, obiska prijateljev ali družine ali preprosto zaradi prihoda na delo, je zelo omejena. Ponudba je pogosto omejena zaradi upravnih obveznosti, ki se razlikujejo od ene alpske države do druge, in ni dovolj prilagojena potrebam mladih odraslih.
- **Povezave med mestom in gorami z javnim prevozom:** V številnih alpskih državah je dostop do narave in gora omejen. V celotnem alpskem prostoru so potrebne izboljšave, čeprav obstajajo razlike med posameznimi državami, razmere pa se razlikujejo tudi od regije do regije znotraj posameznih držav.

3. Potreba po kulturni ponudbi in socialnih stikih

Ponudba storitev se razlikuje po posameznih alpskih državah, vendar je večina mladih v pogovorih poudarila pomanjkanje storitev, zlasti kulturne ponudbe. Mladi zelo potrebujejo tudi mesta, kjer lahko spoznavajo nove ljudi in navezujejo stike, kar kaže na pomen močnih medosebnih odnosov z ljudmi, na katere se lahko zanesejo.

4. Podnebne spremembe: glavni vpliv v bližnji prihodnosti

Alpsko območje se je od konca 19. stoletja segrelo dvakrat bolj, kot je svetovno povprečje. Od vročinskih valov do ekstremnih vremenskih pojavov, taljenja ledenikov, pomanjkanja vode na eni strani in poplav na drugi, seznam negativnih učinkov na naravo in okolje je dolg. Mladi odrasli iz različnih alpskih držav menijo, da bodo v prihodnjih desetih letih na njihovo življenje najbolj vplivale podnebne spremembe in njihove posledice. Izpostavili so objektivne vplive podnebnih sprememb na prostočasne dejavnosti in naravne vire, pa tudi čustveno breme zaradi podnebnih sprememb: tesnobo in depresijo. Politični odgovor na to vprašanje je bil večkrat omenjen kot merilo za dobro kakovost življenja, kar kaže, kako pomembno je, da politika upošteva potrebe in želje mladih.

4. Živi laboratoriji

Pristop živih laboratorijev združuje raziskave in inovacije s spodbujanjem soustvarjanja in sodelovanja uporabnikov v resničnem okolju. Ta pristop poudarja sodelovanje več deležnikov in zagotavlja zastopanost različnih starostnih skupin in sektorjev ter je namenjen zlasti tistim, ki območje najmanj poznajo. Cilji obsegajo opredelitev skupne vizije in poslanstva, opredelitev deležnikov in njihovih individualnih potreb ter uporabo različnih orodij za sodelovanje. V okviru poudarka, ki ga je Alpska konvencija namenila kakovosti življenja, si projekt Alpski kompas prizadeva obravnavati potrebe in stališča mladih na območju Alp. Namen projekta je z dejavnostmi, v katere so bili vključeni mladi iz Francije, Slovenije in Nemčije, opredeliti ključne vrednote, kazalnike in področja, na katerih so potrebne izboljšave, da se poveča kakovost življenja mladih posameznikov v njihovih skupnostih.

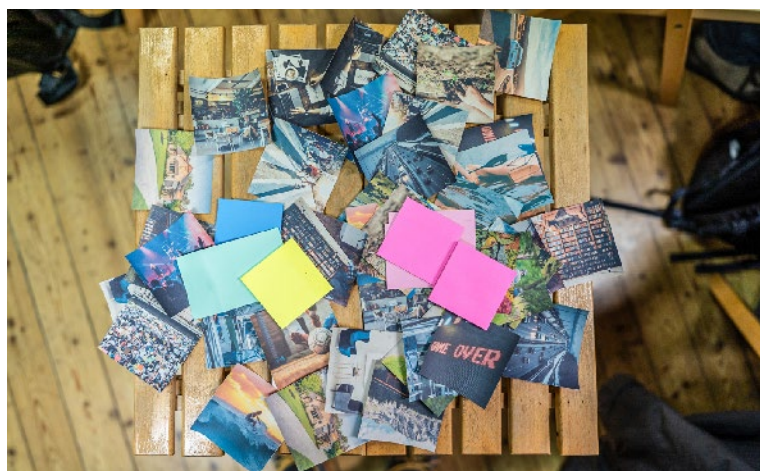
4.1 Postopek izvajanja

Postopek in vsebina živih laboratorijev sta bila razvita na podlagi pridobljenega znanja (spletni seminarji ESPON o metodologiji in živih laboratorijih, delavnica o delu z mladimi, rezultati pregleda literature in rezultati intervjujev). Da bi bili rezultati med seboj primerljivi, smo upoštevali čim več kazalnikov ESPON.

V živih laboratorijih **so sodelovali predstavniki** mladinskih organizacij, združenj in izobraževalnih ustanov, na primer študenti in člani lokalne skupnosti, ki jih druži skupni interes za izboljšanje kakovosti življenja mladih v Alpah. V vsaki državi smo izvedli dva živa laboratorija, enega z mladimi na območju Alp, drugega pa s študenti, ki ne živijo nujno v Alpah, vendar poznajo koncept trajnostnega razvoja in življenja na območju Alp.

V živih laboratorijih so sodelovali Društvo mladih geografov Slovenije (študentje) in Društvo Idrija 2020 (lokalna mladinska skupnost – gimnazijski dijaki) v Sloveniji, Université Aix-Marseille – Faculté d'Economie et de Gestion (študentje) in CFMM v Thôneseu (Center za usposabljanje gornikov) v Franciji ter Klenze-Gymnasium v Münchnu (dijaki) in FOS/BOS Bad Tölz (tehnična in poklicna šola) v Nemčiji.

Vsi živi laboratoriji so strukturirani enako: Srečanja so se začela s prijetnim vzdušjem za vzpostavitev odnosa med udeleženci. V predstavitvenem krogu so se vsi lahko predstavili in vzpostavili odprto komunikacijo. Udeleženci so se seznanili z namenom in cilji živih laboratorijev ter s cilji in pričakovanimi rezultati srečanja. Interaktivna dejavnost s slikami je spodbudila razpravo, v kateri so udeleženci opredelili pomembne elemente v svojem življenju in vizualno izrazili svoje misli. Udeleženci so nato predstavili svoje poglede na kakovost življenja na svojem območju, razpravljali o potrebah in željah po izboljšanju svojih skupnosti (kaj bi si želel, da bi tvoje mesto/kraj/vas imelo (česar zdaj nima), če bi lahko kaj spremenil, kaj bi želel spremeniti, da bi ti bil ta kraj boljši), izzivih (kaj je na tvojem območju težko, kaj te osrečuje) in o tem, kaj cenijo v svojem življenju v Alpah. Razpravljali so o težavah in izzivih, s katerimi se srečujejo, hkrati pa so navedli tudi pozitivne vidike in vrednote v svojih skupnostih. Udeleženci so si zamislili idealen scenarij za svoje skupnosti in navedli, kaj bi jih osrečilo in izpolnilo. Merila za ocenjevanje kakovosti življenja so bila izbrana na podlagi razprav in se uporabljajo kot merljiva merila za ocenjevanje dobrega počutja.

.....
Izbiranje podob, ki predstavljajo pomembne vrednote, Slovenija.
Fotografija: Samo Kham.
.....

.....
 Opredelitev potreb, želja in izzivov,
 Slovenija.
 Fotografija: Samo Kham.

.....
 Razvrščanje napisanih potreb,
 želja in izzivov v izbrane kazalnike
 kakovosti življenja, Slovenija.
 Fotografija: Samo Kham.

4.2. Rezultati

4.2.1 Francija

MLADI FRANCOZI so v dveh živih laboratorijih razpravljali o ključnem vprašanju: »Kakšna je kakovost življenja na območju Alp?« Glavne vrednote, ki so bile pogosto omenjene, so bile povezanost z naravo, različne možnosti za aktivno življenje v gorskih območjih, kot so pohodništvo, smučanje, kolesarjenje itd., ter dostop do kakovostnih storitev, na primer zdravstvenega varstva in trgovin, pa tudi dostopnost z javnim prevozom.

.....
 Študentje **CFMM v Thônesu,**
Francija,
 Fotografija: Natael Fautrat.

Mladi so bili ne glede na starost in bivalne prostore zaskrbljeni zaradi življenjskih stroškov; bodisi za hrano, nastanitev ali cene pristočasnih dejavnosti. V gorskih območjih, zlasti pa v turističnih krajih, se cene zvišujejo, kar vpliva zlasti na mlade, ki si ne morejo več privoščiti življenjskih stroškov. Poleg stroškov je velika težava tudi pomanjkanje storitev, na primer na področju zdravstvenega varstva in prevoza. Na kakovost življenja mladih v teh regijah vpliva pomanjkanje kulturnih dejavnosti (od prostorov za srečevanje mladih do kulturne ponudbe, kot so koncerti, kino itd.). Miselnost prebivalcev goratih območij in njihov pogosto nazadnjaški pristop vzbujata pomisleke v skupinah mladih, s katerimi smo se pogovarjali.

.....
 Reflections and discussions in
 small groups, France,
Fotografija: Natael Fautrat.

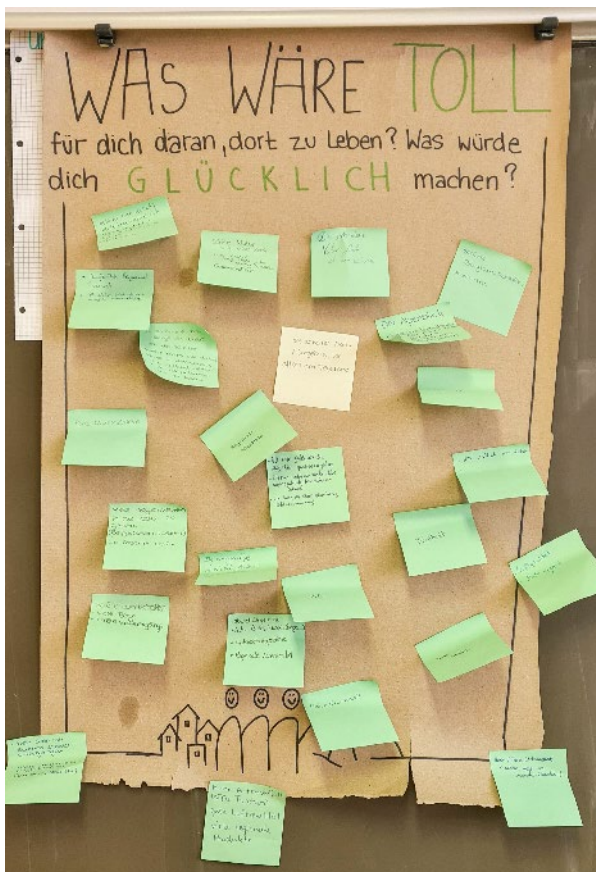
Izražene želje in potrebe so povezane z zgoraj omenjenimi izzivi. Izpostavljena je bila cenovno bolj dostopna ponudba stanovanj (za bivanje in tudi za turistično uporabo), ponudba storitev in dostop do izobraževanja ter boljši prevozni sistem. Videti je, da je med mladimi želja po kakovostnejšem družabnem življenju zelo pomembna: potrebnih je več mest za srečevanje in izmenjavo ter več ponudbe kulturnih in rekreativnih dejavnosti.

4.2.2 Nemčija

V dveh živih laboratorijih, organiziranih v Nemčiji, so mladi razpravljali o različnih vidikih življenja in bivanja v Alpah. Pokazali so se tako pozitivni kot negativni vidiki. Narava in čudovita okolica Alp veljata za veliko prednost, saj ponujata svobodo, sprostitvev in različne pristočasne dejavnosti. Posebej cenjeni so bližina narave, svež zrak in široka ponudba dejavnosti, kot so pohodništvo, smučanje in jahanje. Nekateri udeleženci ocenjujejo možnost naselitve v Alpah kot privlačno, zlasti za družine in upokojece.

Vendar pa jih skrbi tudi prevelika turistična obremenitev, zlasti z vidika onesnaževanja in prenatrpanosti. Večina udeležencev je menila, da je infrastruktura, zlasti javni prevoz in zdravstveno varstvo, neustrezna. Cene stanovanj so visoke, cenovno dostopnih stanovanj pa je malo. Pogosto je premalo kulturne ponudbe in prostorov za druženje mladih, kar lahko vodi v določeno stopnjo družbene izoliranosti.

Želje po izboljšavah so obsegale trajnostni razvoj turizma, izboljšanje javnega prevoza, spodbujanje cenovno dostopnih stanovanj, razširitev kulturne ponudbe, boljšo oskrbo in infrastrukturo v zdravstvenem sektorju, prostore za srečevanje mladih ter večjo vključenost mlajše generacije v procese političnega odločanja in lokalne skupnosti.

.....

Zakaj je lepo živeti v nemških Alpah? Zakaj ste srečni, da živite tam?

Fotografija: Henriette Adolf

.....

.....

Skupinska razprava: Kateri kazalniki so pomembni za kakovost življenja v Alpah? (Udeleženci živega laboratorija v Bad Tölzu).

Fotografija: Henriette Adolf

.....

Udeleženci živega laboratorija v Bad Tölzu.
Fotografija: Henriette Adolf

4.2.3 Slovenija

Na dveh delavnicah živega laboratorija v Sloveniji so mladi iz alpskega prostora razmišljali o kakovosti življenja, svojih izzivih, potrebah, željah in vrednotah. Kot vrednote so navedli dostop do narave, gora in zelenih površin, čist zrak in zemljo, obilico lokalnih kmetij in lokalno pridelane hrane, urejene pohodniške in kolesarske poti ter s tem možnost aktivnega preživljanja prostega časa.

Udeleženci živega laboratorija v Ljubljani.
Fotografija: Samo Kham.

Udeleženci živega laboratorija v Idriji,
Fotografija: Samo Kham.

Kot izzive so mladi izpostavili pomanjkanje cenovno dostopnih stanovanj, nekonkurenčen javni prevoz in s tem slabo dostopnost, opuščanje kmetijskih zemljišč, nepotrebno poseganje v naravo, hrup in onesnaževanje zaradi motornega prometa ter podeželje s slabo ponudbo storitev. Skrbijo jih tudi čezmerna urbanizacija in divja odlagal-išča na podeželju. V zvezi s podnebnimi spremembami so bili nekateri zaskrbljeni zaradi poplav in vse toplejših zim z malo ali nič snega.

.....
 Kaj bi si želel, da bi tvoje mesto/
 kraj/vas imelo (česar zdaj nima)?
 Fotografija: Samo Kham.

Med potrebami in željami so bili izpostavljeni boljši javni prevoz in zmanjšanje avtomobilskega prometa, revitalizacija območij, omejitve turizma, javno izobraževanje o trajnostnem razvoju, ustrezno javno zdravstvo, bolj samozadostne skupnosti, delavnice za osebno rast in vsem dostopna psihoterapevtska pomoč. Želijo bolj povezano lokalno skupnost, več prostorov za druženje in javne dogodke, namenjene njim. Želeli bi si več sprejemanja raznolikosti in vključevanja v procese odločanja.

.....
 Vrednote mladih.
 Fotografija: Samo Kham.

5. Postulati

Proces oblikovanja postulatov se je začel na začetku projekta s prvimi delavnicami za mlade. Najprej je bil organiziran spletni seminar o sodelovanju mladih v okviru alpske politike, na katerem so sodelovali predstavniki CIPRE International, generalna sekretarka Alpske konvencije in člani Mladinskega parlamenta Alpske konvencije. Sledil mu je spletni seminar o kakovosti življenja, ki ga je organiziral ESPON. Mladi v Alpah so se udeležili tudi živih laboratorijev, kjer so obravnavali vidike kakovosti življenja in kaj še pogrešajo v domačem kraju. Zainteresirani mladi so rezultate spletnih seminarjev in živih laboratorijev nadgradili in se na delavnici naučili, kako oblikovati postulate. Nato so jih oblikovali v majhnih skupinah s pomočjo izkušenih mladih mentorjev na podlagi njihovega političnega znanja in izkušenj. Osredotočeni so bili na tri glavna vprašanja s področja kakovosti življenja, ki so se večkrat porajala med projektom in pogovori z mladimi. To so bila vprašanja v zvezi z javnim prevozom, zaposlovanjem in ohranjanjem narave.

Mladi in mentorji iz Francije, Nemčije in Slovenije oblikujejo postulate. Posnetek zaslona v zoomu.

5.1 Uradni postulati mladih, ki živijo v Alpah

ALPSKI KOMPAS ZA KAKOVOSTNO ŽIVLJENJE V ALPAH

UVOD

Z mladimi v Sloveniji, Nemčiji in Franciji so bile izvedene tri delavnice v obliki »živih laboratorijev« o tem, kako izboljšati kakovost življenja v Alpah. Ekipa šestih mladih je analizirala rezultate teh delavnic, rezultate raziskovalnega članka, ki ga je pred tem napisala partnerska organizacija, in intervjuje s 15 mladimi, ki živijo v Alpah, ter povzela težave in predlagala rešitve za boljše življenje mladih v Alpah za glavne tematske sklope, ki so varstvo narave, usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja ter javni prevoz.

Oblikovali so postulate za okrepitev glasu mladih in obravnavo Alpske konvencije.

POSTULAT št. 1 BOLJŠA NARAVA ZA BOLJŠE ŽIVLJENJE

Eno od meril za kakovostno življenje v Alpah, ki so ga poudarili številni mladi v živih laboratorijih in intervjujih, je ohranjanje narave.

Poudarili so potrebo po enostavnem dostopu do narave v mestu in okolici ter pokazali, da sta narava in njena biotska raznovrstnost zanje zelo dragoceni. Da bi zagotovili trajnostno prihodnost, so izpostavili vprašanje ohranjanja narave in sedanjega pomanjkljivega varstva narave, saj človekove dejavnosti, kot je turizem, in podnebne spremembe škodujejo biotski raznovrstnosti.

Zato je treba v onesnaženih in urbaniziranih alpskih mestih poskrbeti za dostopnost narave. Da bi to dosegli, je treba naravo bolje zaščititi. Mladi so posebej omenili, da ima množični turizem velike negativne vplive na naravo, kot so erozija tal, izguba biotske raznovrstnosti in onesnaževanje. To je zlasti pomembno, ker so Alpe zadnje večje območje divjine v Srednji Evropi in »žarišče biotske raznovrstnosti«. Čeprav pokrivajo le 2 % površine celine, gostijo približno 40 % evropske rastlinske raznovrstnosti.

Mladi zahtevamo, da se sprejmejo ukrepi za razvoj in zagotovitev več prostora za naravo v naših alpskih mestih, pa tudi za boljšo zaščito narave na gorskih območjih. Prizadevamo si, da bi vsi razumeli, kako veliko vlogo ima narava za kakovost našega življenja v Alpah in kako pomembna je biotska raznovrstnost na splošno, saj omogoča človeško življenje. Varovati naravo v Alpah pomeni varovati nas same.

Če povzamemo, zahtevamo:

- **Boljše varstvo narave za zagotovitev trajnostne prihodnosti v Alpah:** na primer več naravovarstvenih območij, manjša poraba prostora, dajanje prednosti varstvu narave pred gradnjo nove infrastrukture, več prostora za razvoj narave brez človekovega vpliva.
- **Več narave v naših alpskih mestih za kakovostnejše življenje,** na primer več biološko raznolikih zelenih površin v mestih, več dreves in parkov.
- **Boljši dostop do narave,** zlasti za mlade (za več podrobnosti glej št. 3).
- **Boljši nadzor nad vplivi in dejavnostmi množičnega turizma:** na primer usmerjanje obiskovalcev, varuhi narave, več kampanj za ozaveščanje o dobrih praksah in obnašanju v gorah, po potrebi več omejitev s kvotami na zelo občutljivih zavarovanih območjih, bolj trajnostni turizem, vključno z zmanjšanjem močno škodljivih praks, kot je umetno zasneževanje s snežnimi topovi.

POSTULAT št. 2 ALPE ZA MLADE – NOVA DOBA DELA IN PROSTEGA ČASA

Naslednja zelo pomembna tema, ki so jo mladi obravnavali v laboratorijih, je bila ravnovesje med poklicnim in zasebnim življenjem. Če povzamemo prispevke udeležencev z vseh koncev Alp,

bi želeli izpostaviti pomen, ki ga pripisujejo naravi, kot je omenjeno zgoraj.

Mladi zelo cenijo možnost preživljanja prostega časa na prostem in blizu doma. Narava predstavlja mir, spokojnost in svobodo. Možnost preživljanja časa na prostem, v naravi in z naravo ima velik pomen za kakovost življenja in deluje kot protiutež delu.

Kljub bližini narave imajo podeželska alpska območja za mlade veliko slabost: nimajo kariernih možnosti in se pogosto zaposlujejo sezonsko in ne za nedoločen čas. Za preživljanje prostega časa mladi pogrešajo prostore za srečanja in posebno kulturno ponudbo za mlade.

Na temo zaposlitvenih možnosti mladi opozarjajo na razliko med mesti in podeželjem. Za podeželska območja velja, da ponujajo več praktičnih delovnih mest in sezonskega dela. Zaradi covid-19 se je na splošno okrepil trend dela na daljavo, kar je prineslo nove možnosti za delo v Alpah ali iz Alp.

Predlagamo spodbujanje dela na daljavo in prožnejšega delovnega okolja, ki bo povezovalo praktične poklice in delo na daljavo tudi v različnih gospodarskih sektorjih. Tako bodo ljudje imeli možnost pridobivati izkušnje na različnih delovnih področjih. Ker mladi od svojega dela pričakujejo več smisla in namena, to podjetjem pomaga tudi pri iskanju novih kvalificiranih in motiviranih ljudi z različnimi znanji in spretnostmi.

Da bi povečali možnosti in ponudbo prostočasnih dejavnosti, je treba spodbujati zlasti lokalne prireditve in kmečke tržnice, ki ljudem omogočajo, da se počutijo vpete v območje, in spodbujajo lokalne partnerje. Mladi v naših živih laboratorijih si želijo biti bolj povezani s kulturo in lokalno skupnostjo. Zato predlagamo več prostorov za srečanja mladih in več kulturnih prireditev. Z varovanjem narave so zaščitene tudi prostočasne dejavnosti na prostem. Te ukrepe bi bilo treba razvijati v tesnem sodelovanju z lokalnimi skupnostmi in za lokalne skupnosti, saj so temelj, na katerem je vse zgrajeno. To je v nasprotju s številnimi sedanjimi strategijami, usmerjenimi v turizem. Rešitve je treba sprejemati v povezavi z lokalnimi skupnostmi, s sodelovanjem in medsebojno podporo.

Če povzamemo, zahtevamo:

- **Spodbujanje in zagotavljanje infrastrukture za prožno delo** in delo na daljavo v kombinaciji z že obstoječimi lokalnimi delovnimi mesti: na primer hiter in zanesljiv internet, mobilne storitve, skupne pisarne v skupnosti.
- **Sodelovanje med alpskimi občinami** pri iskanju skupnih rešitev za izzive, ki so sicer zelo zahtevni: na primer skupno financiranje infrastrukturnih projektov za regije.
- **Zagotavljanje dejavnosti in prostorov za srečanja za mlade domačine**, ne le za turiste in le v času »glavne sezone«. Kulturne prireditve, na primer koncerti, gledališke predstave, pesniški slami, bi morale biti na voljo vse leto.

POSTULAT št. 3 ZAGOTAVLJANJE DOSTOPNOSTI IN UČINKOVITOSTI JAVNEGA PREVOZA NA GORSKIH OBMOČJIH

Sedanja ponudba mobilnosti v Alpah za mlade, ki tam živijo, glede na rezultate živih laboratorijev ne zadostuje. Mladi zahtevajo pogostejši javni prevoz, zlasti v času prometnih konic in pozneje zvečer, da bi zmanjšali odvisnost od individualne mobilnosti. Poleg tega je včasih zapleten sistem javnega prevoza (ceniki in spremembe) neučinkovit in ne spodbuja uporabe javnega prevoza.

Vsa mesta v alpskem loku se soočajo z zastoji ob prometnih konicah, njihovi prebivalci pa trpijo zaradi posledic toplogrednih plinov, ki jih izpuščajo vozila. Prizadeti so zlasti mladi, ki ne morejo samostojno uporabljati avtomobila, vendar so kljub temu izpostavljeni škodi. Onesnaženje v ozračju se zadržuje v dolinah in lahko močno vpliva na zdravje ljudi. Poleg tega v gore vsako leto prihajajo številni turisti, kar še stopnjuje težave zaradi prometnih zastojev in onesnaževanja.

Javni prevoz je prva rešitev, da se omeji število avtomobilov ter prebivalcem v mestih in na podeželju omogoči, da še naprej uživajo v prostočasnih dejavnostih in potujejo po regiji, tudi če so storitve razdrobljene.

Osredotočiti se je treba na izboljšanje povezav med alpskimi regijami. Povezav je pogosto malo ali pa zahtevajo daljše obvoze. Kar zadeva cene vozovnic, kombinacija visoke cene in zapletenega, zelo regionaliziranega sistema vozovnic za mlade ni zadovoljiva. Enako velja za velike družine in gospodinjstva z nizkimi prihodki. Znižanje cen vozovnic bi omogočilo dostop do javnega prevoza večjemu številu ljudi, zato bi bilo potovanje cenovno bolj dostopno, zlasti za mlade.

Če povzamemo, zahtevamo:

- **Kakovostne storitve javnega prevoza:** večja pogostost in daljši obratovalni čas.
- **Nove proge v skladu s potrebami lokalnega prebivalstva**, zlasti proge, ki omogočajo boljši dostop do gorskih območij.
- **Znižanje cen javnega prevoza za spodbujanje uporabe javnega prevoza**, zlasti za mlade.

ZAKLJUČEK

Pri tem projektu so bile zgoraj navedene težave ugotovljene v vseh sodelujočih alpskih državah. Za nas mlade je to močan pokazatelj, da je treba v Alpah okrepiti sodelovanje in poiskati učinkovite rešitve v dogovoru z lokalnimi skupnostmi. Težave so tudi zelo povezane med seboj. Narava ne izboljšuje le kakovosti življenja, ampak ima tudi ključno vlogo pri zagotavljanju zdravega ravnotežja med poklicnim in zasebnim življenjem. Javni prevoz to omogoča in hkrati izboljšuje kakovost življenja mladih. Skupno reševanje teh vprašanj lahko bistveno izboljša kakovost življenja mladih v Alpah.

6. Zaključek projekta

Projekt Alpski kompas je celovita pobuda za razumevanje in izboljšanje kakovosti življenja mladih, ki živijo na območju Alp. Projekt je z vrsto dejavnosti, kot so intervjuji, živi laboratoriji, spletni seminarji in delavnice, mlade posameznike iz Slovenije, Francije, Nemčije in Lihtenštajna vključil v razprave o njihovih potrebah, izzivih in željah. Ena od prednosti projekta je bil pristop z več deležniki, ki je vključeval mlade, strokovnjake, oblikovalce politik in predstavnike skupnosti. Ta pristop je zagotovil upoštevanje različnih vidikov in olajšal soustvarjanje rešitev, prilagojenih posebnim okoliščinam vsake alpske države.

Pri pregledu literature je bil poudarjen premik k celostnim ocenam, ki vključujejo dobro počutje in okoljske dejavnike. V skupnih tematikah v Franciji, Nemčiji in Sloveniji je bil izpostavljen pomen zaposlovanja, stanovanj, socialnega vključevanja in kakovosti okolja. Ta raziskava je poudarila, da morajo oblikovalci politik upoštevati širši nabor kazalnikov in dati prednost nadnacionalnemu sodelovanju za obravnavanje skupnih izzivov in priložnosti. Intervjuji na celotnem območju so razkrili skupne prednostne naloge, ki obsegajo zdravo okolje, trajnostno mobilnost, živahne družbene stike in zaskrbljenost zaradi podnebnih sprememb.

Pristop živih laboratorijev, ki se je izvajal v okviru projekta Alpski kompas, je mlade iz Francije, Nemčije, Slovenije in Lihtenštajna uspešno vključil v soustvarjanje rešitev za izboljšanje kakovosti življenja. Spoznanja, pridobljena na teh srečanjih, so oblikovalcem politik zagotovila dragocene smernice za oblikovanje trajnostnih strategij za dobro počutje mladih v alpskem prostoru. V projektu oblikovani postulati izražajo skupni glas mladih v Alpah in se nanašajo na ključna vprašanja, povezana z ohranjanjem narave, usklajevanjem poklicnega in družinskega življenja ter dostopnostjo javnega prevoza. Ti postulati oblikovalcem politik ponujajo smernice za reševanje medsebojno povezanih izzivov in spodbujanje dobrega počutja mladih, hkrati pa varovanje naravnih lepot in kulturne dediščine regije.

Projekt je poleg tega izpostavil medsebojno povezanost različnih vidikov kakovosti življenja, na primer povezavo med ohranjanjem narave in duševnim dobrim počutjem ali povezavo med prometno dostopnostjo in socialno vključenostjo. S prepoznavanjem teh soodvisnosti je v projektu poudarjen pomen celostnih in integriranih pristopov k izboljšanju kakovosti življenja v Alpah. Na splošno projekt Alpski kompas ni osvetlil le edinstvenih potreb in perspektiv mladih v alpskem prostoru, temveč je pokazal tudi pomen skupnih prizadevanj pri reševanju zapletenih družbeno-okoljskih izzivov. Cilj projekta je bil s stalnim sodelovanjem in ukrepanjem prispevati k bolj trajnostni in vključujoči prihodnosti alpskih skupnosti.

7. Viri in literatura

V okviru projekta Alpski kompas so bili pripravljene naslednji dokumenti, ki so na voljo pri projektnih partnerjih:

- Vloga za Erasmus+, projekt Alpski kompas: Mladi za kakovostno življenje v Alpah, 3. krog, 2022.
- Raziskava Kakovost življenja mladih v Alpah, marec 2024.
- Analiza intervjujev – Slovenija, Nemčija, september 2023.
- Transkripcija vseh intervjujev – Slovenija, Nemčija, Francija, Lihtenštajn, september 2023.
- Poročilo živih laboratorijev – Slovenija, Nemčija, Francija, januar 2024.
- Alpski kompas za kakovostno življenje v Alpah. Uradni postulati mladih, ki živijo v Alpah. Marec 2024.
- Carlo Sessa, Kakovost življenja v kantonu Ticino, julij 2023, predstavitev v powerpointu.
- Vera Bornemann, Sodelovanje mladih v okviru alpske politike, maj 2023, predstavitev v powerpointu.
- Janez Nared, Teritorialna kakovost življenja v Sloveniji, december 2023, predstavitev v powerpointu.
- Kaspar Schuler, Mladi v politiki – kako deluje, maj 2023, predstavitev v powerpointu.
- Poročilo – spletni seminar: Kakovost življenja kot orodje za uresničevanje vrednot in ciljev EU, julij 2023.
- Poročilo – delavnica: Delo z mladimi, maj 2023.
- Sandra Di Biaggio, Kakovost življenja kot orodje za uresničevanje vrednot in ciljev EU, julij 2023, predstavitev v powerpointu.

Sofinancira
Evropska unija

Erasmus+
Bogati življenja, širi obzorja.

ALPENKONVENTION
CONVENTION ALPINE
ALPSKA KONVENCIJA
CONVENZIONE DELLE ALPI

Slovensko predsedovanje Alpski konvenciji 2023-2024
Slovenian Presidency of the Alpine Convention 2023-2024

